

การปฏิรูประบบการศึกษาในวิถีพม่าสู่สังคมนิยม

ค.ศ. 1960 -1970¹

Revolution of Education in the Burmese Way to Socialism from 1960 – 1970

พรรณวดี พลสิทธิ์²

Phanawadee Phonsit

Received : 21 กันยายน 2563

Revised : 18 เมษายน 2564

Accepted : 18 มิถุนายน 2564

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายถึงการปฏิรูปการศึกษาในช่วงสถาปนาปฏิวัติในระหว่าง ค.ศ. 1960-1970 เป็นช่วงที่สถาปนาปฏิวัติประกาศดำเนินการปฏิรูประบบการศึกษาตามกฎหมายการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกาศใช้ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1964 และยกเลิกในปี ค.ศ. 1973 โดยได้เน้นระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลัก เนื่องด้วย สถาปนาปฏิวัติได้เน้นย้ำถึงความจำเป็นที่จะสอนให้เยาวชนเข้าใจในหลักการของ วิถีพม่าสู่สังคมนิยม เพื่อตอบสนองการเติบโตทางเศรษฐกิจและปลูกฝังความเชื่อสังคมนิยม พร้อมทั้ง เน้นการต่อต้านและกำจัดอิทธิพลของอาณานิคมในระบบการศึกษาแบบอาณานิคม โดยระบบการศึกษาของอาณานิคมเน้นให้พลเมืองของประเทศอยู่ในฐานะทาสของอาณานิคมและมีการเรียนการสอนตามแบบวัฒนธรรมของอาณานิคม ดังนั้น สถาปนาปฏิวัติจึงปรับเปลี่ยนโครงสร้างระบบ

¹ บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง ขบวนการนักศึกษาพม่า ในทศวรรษ 1960 – 1990

หลักสูตรเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา สำนักวิชาศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

² นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา สำนักวิชาศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

การศึกษา ไม่ว่าจะเป็น โรงเรียน บุคลากรทางการศึกษา การเรียนการสอน และกิจกรรม ให้เป็นไปตามรูปแบบของวิถีม่าสู่สังคมนิยม แม้ว่าการปฏิรูปการศึกษาดังกล่าว มีผลทำให้เกิดการสร้างสำนึกสังคมนิยมแบบมม่าขึ้นมาได้สำเร็จ แต่ในทางกลับกันการศึกษาที่แพร่ขยายได้สร้างคนกลุ่มใหม่ให้มีความตื่นตัวทางด้านการเมือง เห็นถึงปัญหาสังคมและปัญหาทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดจากการบริหารประเทศของนายพลเนวินและสภาปฏิวัติ จึงเป็นสาเหตุนำไปสู่การเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษาในปี ค.ศ. 1988

คำสำคัญ : สังคมนิยม สภาปฏิวัติ ชาตินิยมมม่า องค์กรยุวชนลั่นชิน

Abstract

This article describes educational reform in the Revolutionary Council Period during 1960-1970 when the Revolutionary Council announced the reform of the education system according to the Basic Education Law which was first announced in 1964 and abolished in 1973. It focused on the basic education system as the Council emphasized the necessity of educating the Burmese youth to understand the principles of the Burmese way of socialism to meet economic growth and foster socialist beliefs with the emphasis on resistance and elimination of colonial influences in the colonial education system since the colonial education system emphasized that the citizens of the country were slaves of the colonies and taught in the colonial culture. Consequently, the Council changed the educational structure including schools, personnel, teaching and learning, and activities to conform to the Burmese way to socialism. Although the education reform resulted in the success of the creation of a real Burmese socialist realization, the education itself created a new group

of political activists who realized the social and economic problems of General Ne Win and the Revolutionary Council that later led to the student movement in 1988.

Keywords : Socialism, Union Revolution council, Burmese nationalism, Lansin Youth

บทนำ

ระบบการศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีพัฒนา สร้างองค์ความรู้และความคิดให้กับพลเมืองของประเทศ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม พร้อมทั้งสร้างพลเมืองให้มีประสิทธิภาพและความสามารถในการตอบสนองทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รวมทั้ง การศึกษายังมีส่วนช่วยสร้างสำนึกความเป็นชาติ ดังที่ Gellner (1983 : 1) กล่าวว่า ชาติเป็นผลผลิตของการปฏิวัติอุตสาหกรรมและการปรับเปลี่ยนทางสังคมเกษตรไปสู่สังคมอุตสาหกรรมสมัยใหม่ มีการขยายตัวของมวลชนและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมอย่างกว้างขวาง จึงจำเป็นต้องสร้างเป็นความเป็นเอกภาพ และการมีมาตรฐานเดียวกันให้เกิดขึ้น โดยมีระบบการศึกษาสมัยใหม่เป็น กลจักรสำคัญในกระบวนการหล่อหลอมความเป็นชาติการสร้างเอกภาพ สร้างบรรทัดฐานทางความคิด ความเชื่อและสร้างสำนึกชาตินิยมให้กับมวลชน ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งในการกล่อมเกลาคูตมการณ์ทางการเมืองหรือแม้แต่เรื่องชาตินิยมให้มีความคิดและความเชื่อไปในแนวทางเดียวกันกับรัฐ

ระบบการศึกษาของประเทศพม่ามีมาตั้งแต่สมัยยุคจารีต โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางของการศึกษา เนื่องจาก ชาวพม่าส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนานิกายเถรวาท (หม่องทินอ่อง, 2548 : 11) การศึกษาในยุคจารีตมีรากฐานอยู่กับชุมชนและเอื้อประโยชน์ต่อผู้นำในการปกครอง การเรียนการสอนในสมัยนี้ผู้เรียนสามารถอ่านออกเขียนได้เบื้องต้น ทั้งนี้ การศึกษาจะจำกัดเฉพาะเด็กผู้ชายและชนชั้นนำเพียงเท่านั้น อย่างไรก็ตาม

การศึกษาในวัดมีบทบาทลดลงหลังจากอาณานิคมอังกฤษเข้าปกครองพม่า (โรเบิร์ต เอช เทย์เลอร์, 2550 : 156)

ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 อังกฤษยึดครองพม่าและปกครองในฐานะส่วนหนึ่งของอาณานิคมบริติชอินเดีย ได้เปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง เศรษฐกิจและสังคม รวมถึงระบบการศึกษาให้เป็นแบบสมัยใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตผู้เรียนให้เข้าใจถึงฐานะการเป็นสมาชิกหนึ่งของชุมชน อันหมายถึงการสร้างพลเมืองไม่ให้ทำการต่อต้านรัฐบาลอังกฤษในพม่า สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาวอังกฤษและชาวพม่า รวมทั้งการทำให้ชาวพื้นเมืองเห็นชาวอังกฤษเป็นต้นแบบผ่านกระบวนการศึกษาแบบใหม่ของอังกฤษ นอกจากนี้ รัฐบาลอังกฤษยังจัดการศึกษาเพื่อให้ชาวพม่ามีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะการช่วยเหลืองานด้านปกครองและด้านเศรษฐกิจของชาวอังกฤษในพม่า (ธนาภา เดชพาวุฒิกุล, 2550 : 112) ระบบการศึกษาของอาณานิคมมีส่วนสำคัญในการสร้างสำนึกความเป็นชาติโดยผ่านสิ่งที่ได้เรียนรู้ก่อตัวเป็นขบวนการเรียกร้องเอกราชจากอาณานิคม จนในปี ค.ศ. 1948 พม่าได้รับเอกราช

หลังจากพม่าได้รับเอกราช มีการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาโดยมีนายอู (U Nu) เป็นนายกรัฐมนตรี สำหรับการศึกษาของรัฐบาลพลเรือนได้กำหนดให้ภาษาพม่าเป็นภาษาสำคัญที่ใช้ในการเรียนการสอน โดยลดความสำคัญของการเรียนภาษาอังกฤษลง แต่การศึกษาของรัฐบาลอูนียังคงดำเนินรูปแบบการจัดการเหมือนยุคอังกฤษที่ให้โรงเรียนเอกชนมีส่วนในการจัดการศึกษา ซึ่งโรงเรียนเอกชนเหล่านี้ยังสอนเป็นภาษาอังกฤษ แต่การศึกษาในช่วงนี้กลับไม่ให้ความสำคัญกับวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งเป็นวิชาสำคัญในการพัฒนาประเทศ ทั้งยัง ขาดแคลนบุคลากรที่มีความสามารถ การขาดเงินทุน และเกิดความแตกแยกทางการเมืองภายในประเทศ เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นสาเหตุให้กองทัพเข้าแทรกแซงทางการเมือง ในวันที่ 2 มีนาคม ค.ศ. 1962 กองทัพภายใต้การนำของนายพลเนวิน (Ne Win) ทำการยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลพลเรือนของนายอู การยึดอำนาจในครั้งนี้ กองทัพเห็นว่าพม่าในขณะนั้นมีความแตกแยกและระบบการเมืองของรัฐบาลพลเรือนเบี่ยงเบนไปจากแนวทาง

สังคมนิยมตามแบบที่นายพลองซานวางไว้ (Silverstein, 1977 : 26) รัฐบาลทหารจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง เศรษฐกิจและสังคม รวมไปถึงการปฏิรูปการศึกษาแบบใหม่ เพื่อต้องการบุคลากรที่มีความรู้และความสามารถ จึงดำเนินนโยบายแบบสังคมนิยมกับระบบการศึกษา

วิธีวิทยาที่ศึกษา

บทความฉบับนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีศึกษาตามแนวทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) ด้วยการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร Documentary Research ในภาษาไทยและภาษาอังกฤษเป็นหลัก ทั้งจากเอกสารชั้นต้น และค้นคว้าจากเอกสารชั้นรองประเภทหนังสือ ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความวิชาการ ซึ่งได้จากการศึกษาและรวบรวมโดยนักวิชาการและนักประวัติศาสตร์ซึ่งปรากฏทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สำหรับหลักฐานภาษาพม่าที่ได้รับการตีพิมพ์ในภาษาอังกฤษมีจำนวนพอสมควรที่จะสามารถอธิบายระบบการศึกษาพม่าในช่วงปี ค.ศ. 1960-1970 ซึ่งเป็นช่วงที่สถาปนาวิถีดำเนินการปฏิรูประบบการศึกษาตามกฎหมายการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Basic Education Law) และผู้วิจัยนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มารวบรวมเพื่อทำการวิเคราะห์ เรียบเรียง ตลอดจนนำเสนอผลการศึกษาในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

นโยบายวิถีม่าสู่สังคมนิยม

หลังจากยึดอำนาจการปกครองของนายพลเนวิน มีการกำหนดรูปแบบการปกครองในแนวทางสังคมนิยมอันเกิดจากพม่าตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษส่งผลให้ระบบการเมือง เศรษฐกิจและสังคมถูกทำลาย รัฐบาลทหารจึงมีความจำเป็นจะต้องหาแบบการเมืองการปกครองที่ตรงข้ามกับระบบประชาธิปไตย และระบบทุนนิยม ทั้งนี้ นายพลเนวิน ผู้นำคณะปฏิวัติมีแนวคิดทางการเมืองที่เป็นฐานของขบวนการชาตินิยม คือ การต่อต้านจักรวรรดินิยม (anti-imperialist) และโครงสร้างรัฐสังคมใน

อุดมคติ (utopian socialist project) (วิทยา สุจริตนารักษ์, 2539 : 4) ทำให้คณะนายพลเนวินกำหนดรูปแบบสังคมนิยมโดยมีการจัดตั้ง สภาปฏิวัติ (Revolutionary Council) ขึ้นในการทำหน้าที่กำหนดนโยบายและใช้อำนาจสูงสุดของรัฐ พร้อมทั้ง ได้ประกาศใช้นโยบายวิถีพม่าสู่สังคมนิยม (The Burmese Way to Socialism) และเผยแพร่รัฐธรรมนูญของพรรคสังคมนิยมพม่า (Burma Socialist Programmed Party - BSPP) เมื่อวันที่ 30 เมษายน ค.ศ. 1962 (ธนาภา เดชพาวุฒิกุล, 2560 : 102)

นโยบายวิถีพม่าสู่สังคมนิยม (The Burmese Way to Socialism) มีวัตถุประสงค์ในการเปลี่ยนแปลงการปกครองของพม่าไปสู่สังคมนิยม ในนโยบายได้ระบุถึงการเปลี่ยนแปลง คือ ระบบการเมืองการปกครองสภาปฏิวัติได้รวมศูนย์อำนาจทั้งหมดเข้าอยู่ที่รัฐบาลเพียงผู้เดียว โดยสภาปฏิวัติใช้กรอบแนวคิดทั้งชาตินิยมและสังคมนิยมเป็นหลักในการดำเนินนโยบายปกครองประเทศ ในส่วนของระบบเศรษฐกิจที่สภาปฏิวัติเน้น คือ การผลิตภายในประเทศและส่งออกตลาด ในประเทศ (An inward – looking economic strategy) โดยมีเป้าหมายเพื่อกำจัดอำนาจในการควบคุมระบบเศรษฐกิจของต่างชาติ ลดการพึ่งพิงตลาดต่างประเทศ และสภาปฏิวัติทำหน้าที่ควบคุมรูปแบบการผลิตจากระบบเศรษฐกิจที่พึ่งพิงการผลิตสินค้าปฐมภูมิสู่การเป็นรัฐอุตสาหกรรม (industrial state) เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ สภาปฏิวัติยังมีบทบาทนำในกระบวนการจำกัดทางเศรษฐกิจ (Economic restricting) และการพัฒนาภายใต้การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจดังกล่าวได้ส่งผลทำให้ประเทศพม่าดำเนินนโยบายต่างประเทศในลักษณะนโยบายโดดเดี่ยวตนเอง (Self – imposed isolation policy) ต่อประชาคมโลก (Loong-Hoe & Mya, 1990 : 12) รวมถึงการจัดระเบียบสังคมที่ระบุถึง กลุ่มเชื้อชาติและศาสนาต่างที่แตกต่างกัน จะต้องมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สภาปฏิวัติต้องการขจัดความแตกต่างของกลุ่มชนชั้นทั้งหลายและให้สวัสดิการอย่างเท่าเทียมกัน (กัลย์ธีรา วิญญูวิจักขณ์, 2555 : 84-85)

แนวคิดสังคมนิยมแบบพม่า ไม่ได้ดำเนินตามสังคมนิยมตามสำนักใดสำนักหนึ่ง แต่เป็นการประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับสภาพของพม่า ไม่ว่าจะเป็นของรัสเซียที่เป็นแบบอย่าง

ในการเป็นประเทศที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว และอิทธิพลของจีน คือ การประยุกต์แนวคิดสังคมนิยมให้เหมาะสมกับสภาพดั้งเดิมของประเทศ คือ การให้ความสำคัญกับกลุ่มชาวนามากกว่ากลุ่มผู้ใช้แรงงาน ดังนั้น สังคมนิยมแบบพม่าจึงความแตกต่างกับแนวคิดสังคมนิยม คือ ด้านมวลชน รัฐบาลพม่าให้ความสำคัญกับกลุ่มชาวไร่ชาวนา ซึ่งเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ของประเทศ และผู้ใช้แรงงาน อีกด้านหนึ่ง คือ ด้านศาสนา รัฐบาลพม่ายังคงให้สิทธิเสรีภาพกับประชาชนในการนับถือได้ต่อไป ทั้งที่แนวคิดสังคมนิยมต้องการล้มล้างความเชื่อทางศาสนา (วัฒนพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์, 2552 : 33) การที่สถาปนาวิถีม่าเอาแนวคิดสังคมนิยมมาปรับใช้กับประเทศ ก็เพื่อต้องการสร้างชาติให้สมบูรณ์และแข็งแรง พร้อมทั้งทำให้ประชาชนมีทัศนคติไปในทางเดียวกัน คือ มีความรักชาติและร่วมสภักดิ์กันอิทธิพลของนายทุนชาวต่างชาติ จึงได้ดำเนินแนวทางผ่านทางระบบการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้ง ผ่านระบบการศึกษา สถาปนาวิถีม่าเห็นความสำคัญของระบบการศึกษา โดยนำเอาหลักนโยบายวิถีม่าสู่สังคมนิยมมาใช้ในการปฏิรูปการศึกษาระบบการศึกษา ดังคำประกาศของสภาปฏิวัติว่า

“สภาปฏิวัติ เชื่อว่าระบบการศึกษาเท่าที่เป็นอยู่ขาดความเสมอภาค จึงจำเป็นต้องได้รับการเปลี่ยนแปลง เพราะระบบการศึกษาทำให้เกิดความเสมอภาคแก่ชีวิต วิชาวิทยาศาสตร์จะได้รับความสำคัญเป็นลำดับแรกในการจัดการศึกษา เป้าหมายในการศึกษา คือ การนำการศึกษาพื้นฐานไปให้ทั่วถึงทุกคน สำหรับการศึกษาในระดับสูงจะพิจารณากับบุคคลที่มีความสามารถและความขยันขันแข็งที่มีสิทธิอนุญาตให้เรียนต่อได้” (Lwin, 1999 : 9)

คำประกาศดังกล่าวของสภาปฏิวัติเป็นไปตามแนวคิดสังคมนิยมที่ต้องการสร้างพลเมือง ให้มีความเสมอภาคและมีความเท่าเทียมกันในระบบการศึกษา พร้อมกับเน้นวิชาวิทยาศาสตร์ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาประเทศและคำประกาศดังกล่าวเป็นการต่อต้านและกำจัดอิทธิพลของอาณานิคมในระบบการศึกษาเป็นระบบที่ทำให้พลเมืองของประเทศตกเป็นทาสของอาณานิคม สถาปนาวิถีม่าจึงจำเป็นต้องดำเนินการปฏิรูปการศึกษาแบบใหม่ขึ้น

1. การปฏิรูประบบการศึกษาในวิถีม้าสู่สังคมนิยม

ในช่วงปี ค.ศ. 1960-1970 เป็นช่วงที่สภาพัฒนาการศึกษาดำเนินการปฏิรูประบบการศึกษาของประเทศ โดยเน้นที่ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลัก เนื่องด้วยสภาพัฒนาการศึกษายังให้ความสำคัญกับพื้นฐานที่จะสอนให้เยาวชนเข้าใจในหลักการของวิถีม้าสู่สังคมนิยม เพื่อตอบสนองการเติบโตทางเศรษฐกิจและปลูกฝังความเชื่อสังคมนิยม พร้อมทั้ง เน้นการต่อต้านและกำจัดอิทธิพลของอาณานิคมในระบบการศึกษาแบบอาณานิคม โดยระบบการศึกษาของอาณานิคมเน้นให้พลเมืองของประเทศอยู่ในฐานะทาสของอาณานิคมและมีการเรียนการสอนตามแบบวัฒนธรรมของอาณานิคม ดังนั้น รัฐบาลทหารและสภาพัฒนาการจึงปรับเปลี่ยนโครงสร้างระบบการศึกษา ไม่ว่าจะเป็น โรงเรียน บุคลากรทางการศึกษา การเรียนการสอน และกิจกรรมให้เป็นไปตามรูปแบบของวิถีม้าสู่สังคมนิยม

1.1 การโอนกิจการโรงเรียนมาเป็นของรัฐ

การโอนกิจการโรงเรียนเอกชนมาเป็นของรัฐ เป็นการวางรากฐานแนวคิดสังคมนิยมให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมตามนโยบายของสภาพัฒนาการ ตามที่ พิชฌิม์ พสุธารชาติ, (2549 : 236) กล่าวว่า สถาบันการศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐสมัยใหม่ โดยรัฐจะเป็นผู้กำหนดความรู้ วิธีคิด โลกทัศน์ ความเชื่อ และค่านิยมตามที่รัฐต้องการเพื่อประโยชน์ในการปกครองของรัฐ และเพื่อขจัดปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐกับพลเมือง ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างรัฐบาลกับพลเมืองด้วยในปี ค.ศ. 1962 ประเทศพม่ามีโรงเรียนเอกชนภายใต้ระบบการศึกษาของอาณานิคมจำนวนมาก แบ่งเป็นโรงเรียนเอกชนระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 355 แห่ง โรงเรียนเอกชนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 353 แห่ง โรงเรียนเอกชนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 525 แห่ง และมีนักเรียนจำนวน 250,000 คน (Mary Cameron, 1992 : 132) ซึ่งสภาพัฒนาการมองว่าจำนวนของโรงเรียนเอกชนและจำนวนนักเรียนเหล่านี้ เป็นระบบการศึกษาแบบอาณานิคมที่มีการเรียนการสอนตามแบบวัฒนธรรมของอาณานิคมและถือว่าเป็นปฏิปักษ์กับการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนโรงเรียนเอกชนมาเป็นของรัฐ โดยใช้กฎหมายการโอนกิจการเอกชนมาเป็นของรัฐ (Nationalization of Enterprises Law, 1963) ส่งผลให้สามารถโอนกิจการในระดับชั้น

มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 27 แห่ง และโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 102 แห่ง (นรณณณ เศรษฐบุดร, 2528 : 21) แต่โรงเรียนเอกชนบางแห่งรัฐยังไม่ใช่ออกหมายโอนอถการยั้งมการเพดการเรยนการสอนได้ แต่รัฐจะกำหนดและควบคุมหลักสตรที่โรงเรียนจะใชในการเรยนการสอน (Cameron, 1992 : 134) ทำใหโรงเรียนเอกชนหลายแห่งในยั้งกุงบดถการลง เพราะไม่สามารถทนต่อการควบคุมของสภากฎวธได้ ดังนั้น การโอนอถการโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการเปลยนแปลงแนวความคิดของพลเมืองที่เคยถูกรอบงำด้วยแนวคิดแบบของอาณานิคมใหเป็นไปตามแนวทางสคณณณณแบบพม่าตามทีสภากฎวธวางนโยบายไว้ ทั้งนี้ สภากฎวธยั้งทำการต่อต้านอถพลต่างชาตด้วยการขบขาวต่างชาตออกจากพม่า

1.2 การขบขาวต่างชาตออกจากประเทศ

การขบขาวต่างชาตออกจากประเทศ สภากฎวธใหเหตุผลว่า เป็นอุปสรรคสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และต้องการต่อต้านมรดกตกทอดมาจากยุคอาณานิคมซึ่งขัดกับหลักนโยบายของรัฐบาล การขบขาวต่างชาตออกจากประเทศ มบุคคลสำคัญอย่างเช่น เฟอร์นัวอลล์ (J.S. Furnivall) นักวิชาการและอถดที่ปรกษาเศรษฐกิจคนสำคัญจี เอช ลูซ (G. H. Luce) นักวิชาการผู้บุกเบิกการศึกษาโบราณคธและประวัติศาสตร์ยุคโบราณในพม่า และองค์กรและมูลนิธิที่ช่วยเหลือด้านการศึกษาและการฝึกฝนชาวพม่าอย่างเช่น มูลณณณเอเชย (Asia Foundation) มูลณณณฟอร์ด (Ford Foundation) โครงการทุนการศึกษาฟูลไบรท์ (Fulbright Scholarship Program) บรตชเคาน์ซิล (British Council) (ลลิตา หาญวงษ์, 2562 : 139-140) ทั้งกลุ่มบุคคลและองค์กรเหล่านี้สภากฎวธเห็นควรขบออกจากประเทศ เนื่องด้วย สภากฎวธไม่วัใจต่อการดำเนินอถการโรงเรียนเอกชนที่ยังมอถพลของชาวต่างชาตอยู่และต้องการกำจัดแนวคดทุนณณณและจกัรวรรตณณณ เพื่อดต้องการเผยแพรแนวคิดสคณณณณจิงได้สร้างองค์กรใหม่ ๆ ทีมีสัมพันธ์ที่ดีต่อรัฐมาแทน สภากฎวธเองก็ต้องการจะให้สถาบันการศึกษาเป็นตัวแทนของการเผยแพรแนวคิดของรัฐพร้อมกับปลูกฝังและขัดเกลาใหพลเมืองในประเทศจงรักภักดีต่อรัฐการดำเนินนโยบายการโอนอถการโรงเรียนมาเป็นของรัฐและการขบขาวต่างชาตออกนอก

ประเทศ เป็นการดำเนินงานของสภาปฎิวัติที่ต้องการต่อต้านและขจัดมรดกของอาณานิคมที่เคยเป็นแหล่งถ่ายทอดแนวคิดซึ่งขัดกับหลักระบอบสังคมนิยมแบบพม่า รวมถึงยังเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดอุดมการณ์และแนวคิดให้สอดคล้องกับนโยบายสังคมนิยมแบบพม่า ส่งผลให้สภาปฎิวัติจัดการโครงสร้างระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบใหม่ขึ้นตามแนวคิดของสภาปฎิวัติ

2. การจัดโครงสร้างการศึกษาขั้นพื้นฐานใหม่

สภาปฎิวัติ ได้จัดโครงสร้างการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบใหม่ขึ้น โดยรวมศูนย์อำนาจการบริหารทั้งหมดให้อยู่ภายใต้การบริหารงานของกระทรวงการศึกษา (The ministry of Education) เพื่อต้องการจัดโครงสร้างการศึกษาให้ไปทิศทางเดียวกันทั้งระบบ กระทรวงศึกษามีกรมในสังกัดรวมทั้งหมดห้ากรมด้วยกัน หนึ่งในกรมที่ดูแลในการศึกษาระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ กรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมด ทำการผลิตครูผู้สอนและทำการควบคุมการดำเนินงานต่าง ๆ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ชั้นประถมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งอยู่ภายใต้กฎหมายการศึกษาของสหภาพพม่า กฎหมายดังกล่าวเป็นการรองรับความเปลี่ยนแปลงและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของพม่า (วัฒนพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์, 2552 : 58) โดยมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ดังนี้

2.1 การแบ่งประเภทระดับการศึกษาใหม่

การแบ่งระดับการศึกษาพื้นฐานในวิธิพม่าสู่สังคมนิยมมีการแบ่งแบบ 5 : 4 : 2 จำแนกออกเป็น ในระดับชั้นประถมศึกษาใช้เวลาเรียนทั้งหมด 5 ปี รวมกับชั้นอนุบาล 1 ปี จนถึงชั้นปีที่ (เกรด) 4 ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นใช้เวลาเรียนทั้งหมด 4 ปี ตั้งแต่ชั้นปีที่ (เกรด) 5 จนถึงชั้นปีที่ (เกรด) 8 และการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายใช้เวลาเรียน 2 ปี ตั้งแต่ชั้นปีที่ (เกรด) 9 จนถึงชั้นปีที่ (เกรด) 10 โดยนักเรียนใช้เวลาเรียนทั้งหมด เป็นเวลา 11 ปี (วัฒนพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์, 2552 : 59) ดังตาราง

ตารางที่ 1 การแบ่งประเภทระดับชั้นของการศึกษา

ที่มา : Cameron, 1992 : 137-138

อายุ (ปี)	ระดับชั้นของการศึกษา (เกรด)
5 - 9	อนุบาล – ประถมศึกษา
10 - 13	มัธยมศึกษาตอนต้น
14 - 15	มัธยมศึกษาตอนปลาย

จากระบบของโรงเรียนข้างต้น เด็กที่มีอายุครบตั้งแต่ห้าขวบขึ้นไปจึงจะมีสิทธิที่จะได้เข้าโรงเรียนระดับประถมศึกษาในเขตท้องถิ่นของตน และเป็นการศึกษาภาคบังคับ รัฐบาลจะสนับสนุนค่าเล่าเรียน แต่ระบบการศึกษาดังกล่าวเป็นระบบที่สภาวะปฏิบัติได้จัดการให้กับเขตเมืองใหญ่เพียงเท่านั้น (Cameron, 1992 : 137-138) และการดำเนินการนโยบายการศึกษาของพม่ายังได้กำหนดรายวิชาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยให้ความสำคัญกับวิชาวิทยาศาสตร์ตามแบบสังคมนิยม

2.2 การแบ่งสายวิทยาศาสตร์ - สายศิลปศาสตร์

การจัดการศึกษาภายใต้สภาพปฏิบัติ มีการให้ความสำคัญต่อวิชาวิทยาศาสตร์ที่ได้ประกาศไว้ในกรปฏิรูปการศึกษา สภาพปฏิบัติเห็นถึงปัญหาทางการศึกษาของพม่า คือ การไม่ให้ความสำคัญต่อเนื้อหาที่เหมาะสม เพื่อตอบสนองกับความต้องการในการพัฒนาประเทศ สภาพปฏิบัติจึงได้ให้ความสำคัญต่อวิชาวิทยาศาสตร์เป็นอันดับแรก โดยกำหนดให้นักเรียนได้เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา เพื่อเป็นการวางรากฐานวิทยาศาสตร์ให้แก่ักเรียน โดยกำหนดเรียนวิชาวิทยาศาสตร์โดยให้มีการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ 5 ชั่วโมงต่อ 1 สัปดาห์ (วัฒนพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์, 2552 : 63) รวมถึงการนำวิชาวิทยาศาสตร์มาเป็นตัวกำหนด การจัดแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มสายวิทยาศาสตร์และกลุ่มสายศิลปศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กล่าวคือ สภาพปฏิบัติได้มีการการจัดสอบจากส่วนกลาง เพื่อทำการคัดเลือกนักเรียนที่มีคะแนนสูงในระดับชั้นปี

ที่ (เกรด) 8 และชั้นปีที่ (เกรด) 10 จัดระดับนักเรียนตามลำดับคะแนนที่มีสิทธิ์ในการศึกษาตามสาขาวิชาต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย ถ้าคะแนนของนักเรียนสูงก็จะมีโอกาสจะเรียนในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่สามารถหางานที่มั่นคง มีรายได้สูง อย่างเช่น แพทย์ วิศวกรและสายอาชีพที่เกี่ยวข้องทางด้านวิทยาศาสตร์ ในทางตรงข้ามสาขาด้านศิลปศาสตร์ เช่น สาขาปรัชญา ประวัติศาสตร์ และสังคมวิทยา ซึ่งนักเรียนที่เรียนสาขาเหล่านี้อาจจะหางานได้ยากและมีรายได้น้อยกว่าวุฒิการศึกษา (Lwin, 2000 : 9-10) การดำเนินการศึกษาของสภาพัฒน์ที่ต้องการสร้างความเท่าเทียมแก่พลเมืองของประเทศ หากพิจารณาจากการแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่มทั้งสายวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ตามลำดับคะแนนนั้น ผู้เขียนไม่เห็นว่าเป็นการสร้าง ความเท่าเทียมให้กับนักเรียนที่ไม่สามารถเลือกศึกษาในสาขาวิชาที่ตนเองต้องการได้ ซึ่งขัดกับแนวคิดสังคมนิยมที่ต้องการสร้างความเท่าเทียมกันในสังคม ทั้งนี้ สภาพัฒน์อาจจะเชื่อว่า ความสามารถของแต่ละบุคคลอาจไม่เท่ากัน ส่งผลให้สภาพัฒน์ต้องกำหนด วิชาวิทยาศาสตร์เป็นเกณฑ์ประเมินบุคคลเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา

2.3 เกณฑ์ประเมินบุคคลเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา

การศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย จะมีการวัดประเมินผลการศึกษาโดยใช้การสอบวัดระดับเป็นตัวชี้วัด ซึ่งการประเมินผลนั้น วัฒนพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์ (2552 : 67) และ Lwin (1999 : 10) ได้อธิบายถึงระบบของการสอบ ว่า นักเรียนต้องสอบผ่านในแต่ละวิชาศึกษาที่ได้เล่าเรียนมา ต้องมีคะแนนไม่ต่ำกว่า 40 คะแนน ถ้านักเรียนสอบได้คะแนนต่ำในวิชาใดวิชาหนึ่งก็ถือว่าสอบตกและไม่สามารถเลื่อนชั้นเรียนขึ้นไปได้ นักเรียนในแต่ละชั้นปีจะต้องทำการสอบ ตั้งแต่ในชั้นปีที่ (เกรด) 1 ถึงชั้นปีที่ (เกรด) 3 ชั้นที่ (เกรด) 5 ถึงชั้นปีที่ (เกรด) 7 และชั้นปีที่ (เกรด) 9 เป็นการทดสอบภายในโรงเรียนโดยโรงเรียนจะเป็นฝ่ายจัดสอบและประเมินนักเรียน แต่การสอบ โดยเฉพาะในชั้นปีที่ (เกรด) 4 ชั้นปีที่ (เกรด) 8 และชั้นปีที่ (เกรด) 10 เป็นการสอบจากส่วนกลาง เพื่อให้นักเรียนได้เลื่อนชั้นต่อไป Lwin (1999 : 10) ยังกล่าวต่อว่า การสอบจากส่วนกลางในชั้นปีที่ (เกรด) 8 และชั้นปีที่ (เกรด) 10 ยังเป็นการทดสอบสำคัญในการ

กำหนดสาขาวิชาของนักเรียนที่ต้องเรียน ซึ่งจะแบ่งเป็นบัญชี ก. เป็นนักเรียนที่ทำข้อสอบได้คะแนนสูงที่จะมีสิทธิ์ได้เรียนแผนกวิทยาศาสตร์ และบัญชี ข. เป็นนักเรียนที่ทำข้อสอบได้คะแนนต่ำรองลงมาจะได้เรียนสายศิลปศาสตร์ จนถึงในชั้นปีที่ (เกรด) 10 ซึ่งเป็นชั้นปีสุดท้ายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียนต้องทำผลสอบให้ได้คะแนนสูง เพื่อให้สามารถเข้าศึกษาต่อทางด้านสาขาวิทยาศาสตร์หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง ในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เนื่องจาก การศึกษาในระดับอุดมศึกษาในพม่า รัฐเป็นผู้มีอำนาจในการอนุมัติการเข้าศึกษาต่อของนักเรียนตามผลคะแนนที่สอบและจัดนักเรียนลงตามแต่ละวิทยาลัยหรือสถาบันต่าง ๆ ซึ่งนักเรียนไม่สามารถเลือกเข้ามหาวิทยาลัยหรือสถาบันต่าง ๆ ที่ตนสนใจหรือต้องการเรียนเองได้ ทั้งนี้ การประเมินการศึกษานั้นยังได้จัดระบบนักเรียนดีเด่นเป็นพิเศษและถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก กล่าวคือ นักเรียนที่ได้รับการคัดเลือกว่าเป็นนักเรียนดีเด่นนั้น จะได้รับสิทธิพิเศษในการเรียนต่อในสถาบันชั้นสูงและมีสิทธิ์เลือกวิชาในวิชาที่ตนถนัดได้ โดยได้รับการอุปถัมภ์เป็นพิเศษจากรัฐบาล หลังจากจบการศึกษาแล้ว จะได้รับการเสนอตำแหน่งงานของรัฐบาลให้ทำเป็นพิเศษ แต่ไม่มีรายงานว่านักเรียนกลุ่มดังกล่าวได้รับตำแหน่งตามที่รัฐเสนอให้ หากเรามองการประเมินผลการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาโดยมีสภาปฏิบัติเป็นผู้ควบคุมสะท้อนให้เห็นว่าไม่สอดคล้องกับหลักแนวคิดสังคมนิยมที่ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกัน เพราะรัฐมีความเชื่อว่าทุกคนควรจะได้รับการศึกษาปฏิบัติอย่างเท่าเทียม ได้รับสิทธิการเป็นพลเมืองทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองอย่างเท่าเทียมกัน

2.4 การพัฒนาครูเพื่อแก้ปัญหาการขยายตัวของระบบการศึกษา

สภาปฏิบัติได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาครู ผู้ที่มีความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้และเป็นตัวชี้วัดต่อความสำเร็จด้านการศึกษา รัฐบาลทหารและสภาปฏิบัติจึงมีความพยายามผลิตครูเพิ่มขึ้น เพื่อให้เพียงพอกับการขยายโรงเรียนของภาครัฐ ซึ่งได้มีการกำหนดคุณสมบัติของการเป็นครูจะต้องจบการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเท่านั้น (วัฒนพงศ์ วรคุณวิเศษ, 2552 : 92) ปัจจัยดังกล่าวเป็นผลให้รัฐไม่สามารถผลิตครูได้ตามต้องการ สภาปฏิบัติจึงดำเนินการแก้ปัญหาในระบบการศึกษา โดยนำเอาบุคคลที่จบ

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมาฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น (In-service training) เพื่อเน้นให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้ตรงตามแบบสภาพัฒนา โดยนำวิชาที่เกี่ยวข้องกับการสอนในระดับชั้นพื้นฐานและแนวคิดสังคมนิยมมาใช้ในการอบรมครูด้วย (เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์, 2533 : 30-35) การอบรมหลักสูตรดังกล่าวใช้เวลานาน ทำให้ไม่เพียงพอกับความต้องการ สภาพัฒนาจึงมีการปรับปรุงเรื่องของเวลาในหลักสูตรอบรมให้ลดระยะเวลาจาก 1 ปี เหลือเพียงหลักสูตร 3 เดือน (วัฒนพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์, 2552 : 93) สำหรับการสอนของครูในระดับชั้นพื้นฐานของพม่าเป็นไปตามรูปแบบที่สภาพัฒนา กำหนด มีลักษณะการสอนแบบท่องจำ โดยครูจะอธิบายไปตามเนื้อหาในหนังสือที่ใช้ประกอบการสอน และครูจะทำการประเมินนักเรียนว่ามีความเข้าใจในเนื้อหาที่สอนอยู่ขณะนั้นด้วยวิธีการถามนักเรียนแล้วให้นักเรียนตอบคำถามตามที่ครูกำหนดให้จากหนังสือ ซึ่งครูส่วนใหญ่ขาดความรู้ในเรื่องวิธีสอน จึงทำให้ไม่มีวิธีการสอนที่หลากหลาย อีกทั้งไม่ได้รับการอบรมเรื่องวิธีการสอนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง รวมทั้ง สภาพาคำตอบแทนและสวัสดิการที่รัฐกับบุคลากรทางการศึกษา น้อยเกินไปในการที่จะไปสอนในพื้นที่ชนบท (วัฒนพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์, 2552 : 91-92)

เราจะเห็นว่าการพัฒนาครูของสภาพัฒนา เป็นการแก้ไขปัญหการขยายตัวของระบบการศึกษา โดยมีการลดคุณสมบัติของครูและการจัดอบรมหลักสูตรให้มีระยะสั้น เพื่อตอบสนองความต้องการ แต่การดำเนินการส่งผลให้ครูขาดประสิทธิภาพและสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพทางการศึกษาที่ตรงข้ามกับคำประกาศของสภาพัฒนา แต่ในอีกมุมหนึ่ง การพัฒนาครูของรัฐถือว่าเป็นการควบคุมให้เป็นไปตามแนวทางสังคมนิยมและชาตินิยม โดยถ่ายทอดผ่านการเรียนการสอน ดังนั้น การจัดโครงสร้างการศึกษาขั้นพื้นฐานใหม่ของสภาพัฒนา เป็นไปตามนโยบายที่รัฐมีความต้องการขยายการศึกษาให้พลเมือง โดยการแบ่งการจัดการศึกษาแบบใหม่ขึ้นเพื่อสอดคล้องกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและให้ครูเป็นผู้ถ่ายทอดแนวคิดของรัฐผ่านการเรียนการสอน ที่อยู่ภายใต้อำนาจของสภาพัฒนา แต่ทว่าการจัดการศึกษาไม่ได้เป็นไปตามแนวคิดสังคมนิยมแบบอุดมคติ (Utopian Socialism)

ที่จะให้ความเท่าเทียม และความเสมอภาคแก่พลเมืองในประเทศ ดังจะเห็นได้จากการแบ่งสายวิชา และการวัดประเมินผลนักเรียนนั่นเอง

2.5 การถ่ายทอดอุดมการณ์ชาตินิยมผ่านการเรียนรู้การสอน

ชาติ ตามคำนิยามของ เบน แอนเดอร์สัน (2522 : 8-10) คือ ชุมชนจินตกรรมขึ้นโดยการมีอธิปไตยและมีขอบเขตจำกัดมาตั้งแต่กำเนิด ชาติถูกจินตกรรมขึ้น แม้จะไม่เคยรู้จักเพื่อนสมาชิกร่วมชาติทั้งหมดของตน ไม่เคยพบเห็นพวกเขาเหล่านั้นทั้งหมด แต่มีสำนึกของความเป็นชุมชนเดียวกันในจินตนาการ นอกจากนี้ Anderson เสนอแนะว่า การกำเนิดของสำนึกแห่งความเป็นชาติ มีที่มาจากรากฐานทางวัฒนธรรมเดิมซึ่งดำรงอยู่ก่อนหน้านี้เอง และระบบวัฒนธรรมใหญ่ที่เกี่ยวข้องก็มักจะมียู 2 อย่าง คือ ชุมชนศาสนา และอาณาจักรราชวงศ์ สำนึกที่ว่านั้นเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว และเชื่อมโยงผู้คนเข้าด้วยกันในวงกว้าง ด้วยการพัฒนาของทุนนิยมและการพิมพ์ พร้อมไปกับการพัฒนาของภาษาที่ใช้ร่วมกัน แต่การสถาปนาความเป็นชาติก็จำเป็นต้องเลือกที่จะจำบางสิ่งและลืมบางสิ่งไปเสีย เพื่อให้ชาติกลายเป็นเรื่องของการอารมณ์ความรู้สึกและขาดความเป็นเหตุผลที่สมบูรณ์ ทั้งนี้ ก็ยังเก็บกดปิดกั้นกลุ่มวัฒนธรรมรองและย่อยในสังคมอีกด้วย ดังนั้น สำนึกความเป็นชาติตามแบบ แอนเดอร์สัน เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม การสื่อสาร การพิมพ์ และปฏิสัมพันธ์ของคนจำนวนมากผ่านระบบการศึกษาที่กล่อมเกลาดังแต่เด็กจนโต การเรียนการสอนของพม่า คณะปฏิวัติมีแนวคิดของชาตินิยม สืบเนื่องจากบุคคลเหล่านั้นได้ร่วมสมัยในการต่อต้านอาณานิคม จึงได้นำเอาแนวคิดชาตินิยมมาใช้ในการเรียนการสอนมาเผยแพร่ไปสู่พลเมืองผ่านการเรียนรู้การสอน โดยเริ่มจากการใช้ภาษาพม่าในการเรียนการสอนของโรงเรียนทั่วประเทศ โดย ดร.นินิ (Dr. Nyi Nyi) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษา ให้เหตุผลสำหรับการใช้ภาษาพม่าในตำราเรียนและใช้ในการเรียนการสอนว่า

“เป็นสิ่งที่ส่งเสริมความเชื่อมั่นทางจิตใจของตนเอง เพราะเราทุกคนตกเป็นอาณานิคม เป็นเวลามากกว่าหนึ่งร้อยปี พวกเราได้สนใจภาษาต่างชาติ วรรณกรรมต่างชาติ และวัฒนธรรมต่างชาติอย่างสูง ขณะที่พวกเรา ถูกผูกมัดผลและวัฒนธรรมของ

พวกเราเอง ด้วยสิ่งเหล่านี้เราจะสร้างความเสียหายต่อชาติของเรา” (Ni, 1995 : 24) คำกล่าวของ ดร.นินิ (Dr. Nyi Nyi) สะท้อนให้เห็นว่า สภาพวิถีชีวิตให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนภาษาอย่างมาก ด้วยเหตุผลที่ว่า ในช่วงอาณานิคมภาษาพม่าถูกลดบทบาทลง ทำให้พลเมืองพม่าสนใจภาษาและวัฒนธรรมของอาณานิคมเท่านั้น เมื่อสภาพวิถีชีวิตเข้ามามีบทบาทและมีแนวคิดชาตินิยมสภาพวิถีชีวิตจึงเห็นความสำคัญจึงกำหนดใช้ภาษาพม่าเป็นภาษาหลักในการเรียนการสอน ตามที่ สมเกียรติ วันทะนะ (2544 : 76-77) อธิบายว่า ภาษาเป็นเครื่องมือจำเป็นสำหรับการสร้างความเข้มแข็งให้แก่รัฐสมัยใหม่สำหรับนักชาตินิยมภาษา คือ ความเป็นธรรมชาติ และความเก่าแก่ ชาติที่มีภาษาของตนเองใช้จึงสามารถอดอ้างได้ว่าเป็นชาติที่มีอารยธรรมและเห็นถึงความยิ่งใหญ่

การกำหนดให้ภาษาพม่าเป็นภาษาหลักในการเรียนการสอน ส่งผลให้ระบบการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ได้รับผลกระทบจากนโยบาย กล่าวคือ การเข้ามาบริหารประเทศของรัฐบาลทหารและสภาพวิถีชีวิต ได้มีนโยบายต่อกลุ่มชาติพันธุ์อย่างชัดเจน คือ ไม่เห็นด้วยกับการที่กลุ่มชาติพันธุ์จะแยกตัวและตั้งเป็นรัฐอิสระ มีการยกเลิกการใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1947 ซึ่งหมายถึงเป็นการปฏิเสธสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งนี้ รัฐบาลพม่าได้เลือกใช้วิธีการทางทหาร (พรพิมล ตรีโชติ, 2542 : 50) ในการแก้ไขปัญหา แม้จะมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลทหารกับกลุ่มชาติพันธุ์ แต่อีกส่วนหนึ่งสภาพวิถีชีวิตเห็นว่าควรมีการจัดการศึกษา อันเนื่องจากรัฐบาลต้องการความเป็นเอกภาพในประเทศ จึงจำเป็นต้องมีการจัดรูปแบบระบบการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ขึ้นใหม่ การจัดการศึกษาของสภาพวิถีชีวิตให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์มีหลักสำคัญ คือ ต้องการกลืนอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านนโยบายที่เรียกว่านโยบายการทำให้เป็นพม่า (Burmanization Policy) เพื่อที่จะลบเลือนวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชนกลุ่มน้อย (ติณณภพ สันสมบุญทอง และพวงทอง ภวัครพันธุ์, 2557 : 235-236) โดยจะเห็นจากการที่รัฐกำหนดให้ใช้ภาษาพม่าในการเรียนการสอนที่เคยทำการสอนเป็นภาษาพื้นเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ อย่างเช่น กะเหรี่ยง มอญ และไทใหญ่ ไม่สามารถทำการสอนในโรงเรียนได้อีกต่อไป ในกรณีกลุ่มชาติพันธุ์มอญซึ่งมีภาษาเขียนเป็นของตนเอง รัฐบาลพม่าได้มีคำสั่งยกเลิกการ

เรียนภาษามอญและทำการปลดครูออกเป็นจำนวนมาก ต่อมาใน ค.ศ. 1965 – 1966 ภาษามอญจึงถูกยกเลิกการสอนในโรงเรียน (วัฒนพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์, 2552 : 61) เหตุผลดังกล่าวทำให้รัฐบาลทหารเล็งเห็นความสำคัญของการสอนภาษาพม่าให้เป็นภาษาสำคัญ มีการใช้สอนในโรงเรียนอย่างเข้มงวด เพราะถ้าบุคคลใดใช้ภาษาของชาติพันธุ์สอน ก็จะได้โดนไล่ออก โดยในหนังสือการอ่านภาษาพม่า ยังมีการสอนให้เห็นถึงความสำคัญของกลุ่มชาวนาและกรรมกร ซึ่งเป็นกลุ่มที่เป็นรากฐานและสัญลักษณ์ของระบอบสังคมนิยม (วัฒนพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์, 2552 : 44) นอกจากนี้ สภาปฏิวัติยังลดเวลาเรียนภาษาอังกฤษลง ซึ่งการจัดการเรียนการสอนของสภาปฏิวัติ ได้กำหนดวิชาที่สอนในโรงเรียนตามที่ วัฒนพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์ (2552 : 64-65) กล่าวว่า ในช่วงแรกของการปกครองยุครัฐบาลทหาร กำหนดวิชาสอนในชั้นประถมศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็นชั้นอนุบาล (ไม่มีชั้นปี) โดยวิชาที่ใช้สอนประกอบด้วยวิชาภาษาพม่า และคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 2 มีวิชาที่ใช้สอนประกอบด้วยวิชาภาษาพม่า คณิตศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ส่วนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ถึงชั้นปีที่ 4 มีวิชาที่สอนประกอบด้วยวิชาภาษาพม่า คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์ วัฒนพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์ ยังอธิบายถึงการลดความสำคัญของภาษาอังกฤษลงไปเป็นเพียงภาษาที่สองและกำหนดให้วิชาภาษาอังกฤษใช้สอนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหรือชั้นปีที่ 5 เท่านั้น

2.6 การปลูกฝังชาตินิยมผ่านแบบเรียนประวัติศาสตร์

สภาปฏิวัติยังได้ดำเนินการนำเอาแนวคิดชาตินิยมใส่ไว้ในกระบวนแบบเรียนและตำราเรียน เนื่องจากตำรา และแบบเรียน เป็นสิ่งที่สร้างรูปแบบความคิดของคนในชาติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันตามความต้องการของรัฐ เนื้อหาต่าง ๆ ที่อยู่ในตำราเรียนและแบบเรียน ได้ผ่านกระบวนการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิระดับประเทศ ดังนั้น ตำราและแบบเรียนจึงเป็นเครื่องมือที่ดีที่รัฐส่งผ่านความต้องการของรัฐไปยังพลเมืองของรัฐ (ณัฐวาทพรหมประสิทธิ์, 2559 : 5) สภาปฏิวัติจึงอนุมัติให้มีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาใหม่สำหรับนักเรียนทุกระดับชั้น พร้อมทั้ง จัดทำแบบเรียนประวัติศาสตร์ที่มีเนื้อหาที่ส่งเสริมความรู้รักชาตินิยมและปลูกฝังจิตวิญญาณแห่งสหภาพ ผ่านการเลือกหาบุคคลสำคัญใน

ประวัติศาสตร์พม่าที่ถูกกำหนดให้เป็นตัวแทนของความรักชาติ โดยเฉพาะผู้มีบทบาทในการทำสงครามและต่อสู้กับต่างชาติ เพื่อใช้เป็นตัวแบบสำหรับเยาวชนพม่า เช่น อออุตามะ (U Ottama) อูวิสาระ (U Wisara) พระสงฆ์นักชาตินิยมในสมัยอาณานิคม สะยา ซาน (Saya San) ผู้นำการลุกฮือของชาวนา และที่สำคัญที่สุด คือ นายพลองซาน (Aung San) ผู้ที่สถาปนาปฏิวัติยกย่องให้เป็นบิดาแห่งเอกราชพม่าและเป็นวีรบุรุษ ผู้เป็นแบบอย่างของชาติ (ธนาภา เดชพาภูมิกุล, 2560 : 102) ดังนั้น การที่รัฐบาลดำเนินการจัดวางเนื้อหาทางการศึกษาดังกล่าว เป็นการนำเอาประวัติศาสตร์ของชาติมาใส่ในแบบเรียนเพื่อสร้างสำนึกความเป็นชาติผ่านการศึกษาโดยรัฐบาลทหารเน้นบทบาทบุคคลสำคัญที่ทำให้สงครามและต่อสู้กับต่างชาติลงในแบบเรียนในวิชาประวัติศาสตร์ ถือว่าเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่รัฐบาลใช้ทำให้ประชาชนมีสำนึกความเป็นชาติและต้องการปลูกฝังเยาวชนผ่านแบบเรียน ซึ่งนิธิ เอียวศรีวงศ์ (2014 : 59) เรียกว่ากระบวนการเหล่านี้ว่าเป็นกระบวนการสร้างอดีตของชาติ ที่แต่ละชาติสร้างสรรค์อดีตของชาติตนเองขึ้นมาเพื่อรองรับจินตนาการถึงชุมชนที่เรียกว่า ชาติทั้งสิ้น ซึ่งข้อมูลที่ขาดหลักฐานหรือการตรวจสอบหลักฐานจึงปรากฏเป็นธรรมดาในประวัติศาสตร์แบบเรียนทุกชาติ ที่อดีตของชาติในแบบเรียนมีการพัฒนาการเริ่มจากความไม่เป็นชาติทางรูปธรรมมาสู่ความเป็นชาติอย่างเป็นรูปธรรมนั่นเอง

นอกจากนี้ รัฐบาลทหารและสภาปฏิวัติเล็งเห็นว่า รัฐบาลต้องการสร้างความใกล้ชิดและมีความสัมพันธ์อันดีกับพลเมืองและกลุ่มชาติพันธุ์ จึงจัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอนโดยมีกิจกรรมหลักอยู่ดังนี้ โครงการนักเรียนดีเด่น (Outstanding Student Scheme) ที่พิจารณาจากเกณฑ์ ด้านวิชาการ ด้านกีฬา และด้านความรู้และสติปัญญา โดยนักเรียนต้องผ่านการคัดเลือกในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับโรงเรียนจนถึงระดับเขตหรือรัฐ กิจกรรมโครงการอาสาสมัคร (Volunteer Scheme) ที่ต้องการให้อาสาสมัครออกไปช่วยงานสังคมต่าง ๆ เช่น อาสาสมัครในโครงการรณรงค์การรู้หนังสือ สภาโรงเรียน (School Council) โดยการคัดเลือกสมาชิกจากนักเรียนที่เรียนดีหรือผู้มีความสามารถเข้าเป็นสมาชิกของสภาโรงเรียน และองค์กรเยาวชนลันซิน (Lansin Youth) (วัฒนพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์, 2552 : 66)

มีการจัดตั้งให้สอดคล้องกับพรรคโครงการสังคมนิยมแห่งพม่า (Burma Socialist Programme Party) เป็นองค์กรหนึ่งที่อยู่ภายใต้รัฐบาลทหารก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 1971 เพื่อทำหน้าที่ปลูกฝังเยาวชนให้มีจิตวิญญาณของพรรค การตั้งองค์กรดังกล่าวเป็นเครื่องมือของรัฐในการจัดแบ่งพลเมืองออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้ องค์กรเยาวชนเทซา (Teza) เป็นองค์กรสำหรับเยาวชนอายุ 6-10 ปี และเซซวง (Hse Hsaung) เป็นองค์กรสำหรับเยาวชน 10 -15 ปี ส่วนองค์กรยุวชนลันซิน (Lansin Youth) รับสมาชิกอายุ 15-29 ปี (Lwin, 2000 : 10-11) องค์กรยุวชนลันซินมีลักษณะของกิจกรรมเลียนแบบกองทัพ คือ มีการฝึกซ้อมการเดินแถวแปรขบวนพร้อมกับถูกปลูกฝังด้วยอุดมการณ์ของพรรค เราจะเห็นได้จากในพื้นที่ชนบทอาจเห็นว่า เยาวชนฝึกฝนด้านการทหารกับองค์กรภายในท้องถิ่นของตนเอง ขบวนการเหล่านี้มีความเหมือนกับการฝึกลูกเสือหมู่บ้าน นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมอบรมสมาชิกให้มีแนวทางเดียวกันกับรัฐ เพื่อชี้้นำให้คนในประเทศเข้าใจและยอมรับนโยบายและโครงการต่าง ๆ ของผู้นำจากส่วนกลาง ผ่านการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของรัฐ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ที่กระจายข่าวสารไปทั่วประเทศ การตั้งองค์กรของสภาปฏิวัติดังกล่าวเป็นผลมาจากการที่กลุ่มพรรคคอมมิวนิสต์ของพม่าและกลุ่มใต้ดินของนักศึกษา ยังคงดำเนินการชักชวนให้ประชาชนเข้าร่วมกลุ่มด้วย ซึ่งกลุ่มทั้งสองมีความขัดแย้งกับรัฐบาล ผลของการตั้งองค์กรโดยสภาปฏิวัติ คือ สมาชิกในองค์กรเหล่านี้จะมีแนวคิด ความเชื่อและอุดมการณ์ไปตามแนวทางที่ผูกโดยรัฐ ซึ่งจากตัวเลขในปี ค.ศ. 1985 มีสมาชิกอายุน้อยกว่า 18 ปี จำนวน 1,050,802 ในสถาบัน 34 แห่ง (โรเบิร์ต เอช เทเลอร์, 2007 : 448-449) การจัดกิจกรรมข้างต้น ล้วนเป็นการชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของระบอบการปกครองของรัฐบาล พร้อมไปกับการปลูกฝังและควบคุมให้เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความเข้าใจ ปฏิบัติ เชื่อฟังตามแนวคิดสังคมนิยมแบบพม่า อย่างไรก็ตามกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้กลายมาเป็นกลุ่มที่ต่อต้านรัฐบาลจนกลายเป็นการเรียกร้องประชาธิปไตยในเวลาต่อมา

บทส่งท้าย/สรุป

สำหรับการปฏิรูประบบการศึกษาในวิถีพม่าสู่สังคมนิยมของสภาพัฒนาการที่ได้ประกาศให้ประชาชนมีการศึกษาเท่าเทียมกัน โดยเริ่มจากการโอนกิจการโรงเรียนเอกชนมาเป็นของรัฐเพื่อดำเนินการเรียนการสอนภายใต้กระทรวงศึกษาธิการกำกับหลักสูตรผ่านสภาพัฒนาการพัฒนาครูและพัฒนานักเรียน รวมทั้ง ขยายการศึกษาไปถึงพื้นที่ชนบทและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ภายในประเทศ แต่การดำเนินงานปฏิรูประบบการศึกษาไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอทั้งทางด้านคุณภาพและปริมาณ ไม่ว่าจะเป็นการผลิตหรือจัดหาบุคลากรทางการศึกษาให้มีความสามารถในการสอน การจัดสอบของนักเรียนในแต่ละกลุ่มเพื่อคัดเลือกและแยกนักเรียนตามสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และสาขาศิลปศาสตร์ หากนักเรียนสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สามารถสอบเข้าเรียนมหาวิทยาลัยได้ โดยรัฐจะสนับสนุนค่าเล่าเรียนให้ แต่การดำเนินการจัดสอบดังกล่าวไม่ได้เป็นไปตามที่รัฐประกาศว่า ระบบการศึกษาทำให้เกิดความเสมอภาคแก่ชีวิต นอกจากนี้ ยังมีการจัดการศึกษาให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์เพื่อจะลดปัญหาความขัดแย้งกับรัฐบาล แต่สิ่งที่รัฐจัดการกับระบบการศึกษาของกลุ่มดังกล่าว คือ ไม่อนุญาตให้มีการเรียนในภาษาของชาติพันธุ์นั้น ซึ่งส่งผลให้เกิดการต่อต้านรัฐบาลอย่างต่อเนื่อง สิ่งหนึ่งที่รัฐประสบความสำเร็จ คือ การนำเอาแนวคิดแนวคิดสังคมนิยมและสร้างสำนึกความเป็นชาติผ่านระบบการศึกษา โดยสภาพัฒนาถือว่า การศึกษามีความสำคัญเนื่องมาจากการศึกษามีส่วนช่วยสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของผู้คนในสังคม การศึกษาช่วยส่งเสริมและสร้างสำนึกความเป็นชาติของพม่าในตัวของพลเมือง รวมทั้ง การผลิตพลเมืองที่พึงประสงค์ให้กับประเทศด้วย และมีการจัดกิจกรรมในการเรียนทั้งนี้ สภาพัฒนายังจัดตั้งองค์กรต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่ปลูกฝังเยาวชนให้มีจิตวิญญาณของพรรคพร้อมทั้งแนวคิดชาตินิยม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ที่รัฐบาลนำมาให้กับการศึกษามีเหตุผลเพียงประการเดียวคือ การต้องการเอกภาพให้เกิดขึ้นในประเทศ

อย่างไรก็ตาม สภาพัฒนาจะใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือกล่อมเกล่า ปลูกฝังแนวคิดและอุดมการณ์สังคมนิยมและชาตินิยม โดยผ่านระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ดังที่ Thomas (1983 : 8) สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของการศึกษาที่มีต่อพลเมืองว่า การศึกษา ถูกใช้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรมกล่อมเกลากลายทางการเมือง เพื่อให้พลเมืองมีความรู้เกี่ยวกับการเมือง และสัญลักษณ์ทางการเมืองต่าง ๆ การศึกษาถูกใช้เพื่อสร้างความชอบธรรมทางการเมือง ให้แก่ระบบการเมืองที่ดำรงอยู่ รวมทั้งผู้มีอำนาจทางการเมือง การศึกษายังทำหน้าที่ในการผลิตบุคลากร เพื่อเข้าประจำหน้าที่ต่าง ๆ ในระบบการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เพื่อให้กลไกต่าง ๆ ดำเนินต่อไปได้ ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นส่วนหนึ่งของการควบคุมสังคมและการศึกษาเป็นตัวเร่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม นอกจากระบบการศึกษาจะเป็นปัจจัยหนึ่งในเปลี่ยนแปลงแล้ว ปัจจัยการเมืองการปกครอง และสภาพเศรษฐกิจ ยังเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ให้เกิดการต่อต้าน จนกลายเป็นการประท้วงใหญ่ใน ค.ศ. 1988 เป็นเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยจากนายพลเนวิน และสถาปนาปฏิวัติ จนมีการเดินประท้วงและขยายตัวเป็นการเรียกร้องประชาธิปไตย

เอกสารอ้างอิง

- กัลย์ธีรา วิญญูวิจักขณ์. (2555). *การพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาลพรรคโครงสร้างสังคมพม่า ค.ศ.1962-1988* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณัฐราพร พรหมประสิทธิ์. (2559). *บทบาทหญิงชายในการศึกษาระดับประถมของประเทศเมียนมา* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- ธนภาส เดชพาวุฒิกุล. (2550). *การศึกษาการพรรณนาเรื่องชาติพันธุ์ในงานประวัติศาสตร์พม่าที่เขียนโดยนักบริหารอาณานิคมชาวอังกฤษ ค.ศ.1800 – 1950* [สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธนภาส เดชพาวุฒิกุล. (2559). *ผีอังกฤษ จิตวิญญาณพม่า: อาณานิคม ชาตินิยม และการเมืองของภาษาในนโยบายด้านการศึกษาของพม่าทศวรรษ 1920-80. วารสารประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 41(8), 86-108.*

- นรนิติ เศรษฐบุตร. (2528). *ทหารกับสังคมนิยมในพม่า*. สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2557). *ชาติไทย, เมืองไทย, แบบเรียนและอนุสาวรีย์ว่าด้วยวัฒนธรรม, รัฐ และรูปการณ์จิตสำนึก*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). มติชน.
- เบน แอนเดอร์สัน. (2522). *Imagined Communities : Reflections on the Origin and spread of Nationalism* [ชุมชนจินตกรรม : บทสะท้อนว่าด้วยกำเนิดและแพร่ขยายของชาติ]. มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และสังคมศาสตร์.
- พรพิมล ตรีโชติ. (2542). *ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลทหารพม่า*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ดิณณภจ สันสมบัติทอง และพวงทอง ภาวครพันธ์ุ (2557). ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ของรัฐบาลทหารพม่าและคะฉิ่น : ผลลัพธ์ของนโยบายการสร้างความเป็นพม่าและการแผ่ขยายอิทธิพลของจีน. *วารสารการเมืองการปกครองมหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 4(1), 235-236.
- พิพัฒน์ พสุธารชาติ. (2549). *รัฐกับศาสนา บทความว่าด้วยอาณาจักรและเสรีภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. พิมพ์สยาม.
- โรเบิร์ต เอช เทย์เลอร์. (2550). *The State in Burma* [รัฐในพม่า]. มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และสังคมศาสตร์.
- ลลิตา หาญวงษ์. (2562). *หละ มยีน : บทสะท้อนความคิดทางสังคมและเศรษฐกิจของพม่าจากยุคอาณานิคมถึงหลังอาณานิคม*. ภาพพิมพ์.
- วัฒนพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์. (2552). *นโยบายด้านการศึกษาของพม่าในยุคนายพลเนวิน ค.ศ. 1962-1988* [สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิทยา สุจริตนารักษ์. (2517). *สังคมนิยมในพม่า แนวคิดทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม*. ใน คณะกรรมการจัดนิทรรศการวิชาการสังคมนิยม คณะรัฐศาสตร์และคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, *นาวาว่าด้วยลัทธิสังคมนิยม* (น.379-431). พิมพ์.

- สมเกียรติ วันทะนะ. (2544). *อุดมการณ์ทางการเมืองร่วมสมัย*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- หม่องทินอ่อง. (2551). *A History of Burma [ประวัติศาสตร์พม่า]*. มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และสังคมศาสตร์.
- Ernest Gellner. (1983). *Nations and nationalism*. Blackwell Publishers.
- Josef Silverstein. (1977). *Burma: Military Rule and the Politics of Stagnation*. Ithaca: Cornell University Press.
- Lwin. (2000). Education in Burma (1945-2000). <https://www.burmalibrary.org/en/thein-lwin-papers-on-education>.
- Mary Cameron. (1992). *Legitimacy and violence in education in burma* [Doctor of Philosophy]. University of Southern California.
- Murray R. Thomas. (1983). *Politics and Education: Cases From Eleven Nations*. Pergamon Press.
- Nationalization of Enterprises Law. (1963).
- Tan, Loong – Hoe, and Than, Mya. (1990). *Myanmar dilemmas and options : the challenge of economic transition in the 1990s*. Singapore : ASEAN Economic Research Unit, Institute of Southeast Asian Studies.
- Zar Ni. (1995, April). *The nationalization of education in burma: a radical response to the capitalist development* [Paper presentation]. The Annual Meeting of the American Educational Research Association, San Francisco, California.